Ny opplæringslov fra 1. august 2024

UTDANNINGS FORBUNDET

Tilpassa opplæring

§ 11-1 Tilpassa opplæring

- *Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at opplæringa er tilpassa, det vil seie at elevane får eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa uavhengig av føresetnader, og at alle skal få utnytta og utvikla evnene sine. Lærebedrifta skal sørgje for tilpassa opplæring for dei som har læretid i bedrift.*

§ 11-2 Tilfredsstillande utbytte av opplæringa

- *Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at lærarane følgjer med på utviklinga til elevane og melder frå til rektor dersom det er tvil om at ein elev har tilfredsstillande utbytte av opplæringa. Om det må til, skal skolen setje i verk eigna tiltak, jf. §§ 11-1 og 11-3.*

- *Skolen skal vurdere om tiltaka er nok til å gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa, eller om eleven kan trenge individuell tilrettelegging etter reglane i §§ 11-4, 11-5 og 11-6.*

- §11-3 Intensiv opplæring på 1. til 4. trinn
- *På 1. til 4. trinn skal kommunen sørgje for at elevar som står i fare for ikkje å ha forventa progresjon i lesing, skriving eller rekning, raskt får eigna intensiv opplæring. Dersom det er best for eleven, kan den intensive opplæringa i ein kort periode gis som eineundervisning.*

Hva som er et tilfredsstillende utbytte, er en faglig pedagogisk vurdering som skolen gjør basert på et bredt og sammensatt informasjonsgrunnlag. Skolen bør blant annet se på mestrings- og funksjonsnivået, lærings-forutsetningene og utviklingen til elevene, opp mot kompetansemålene. At utbyttet av opplæringen skal være «tilfredsstillende», betyr at det ikke er krav om at opplæringen skal være optimal. Hva som er «tilfredsstillende» kan variere etter elevens behov, over tid og med endringer i hva som er faglig god praksis.

UTDANNINGS FORBUNDET

Individuell tilrettelegging

§11-4 Personleg assistanse

- *Elevar har rett til den personlege assistansen dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredstillandeutbytte av ho.*

- Innebærer praktisk hjelp og bistand fra en person som kan følge med og hjelpe eleven i skolehverdagen. Dette kan variere i omfang, og kan for eksempel være hjelp til: å følge med i opplæringen, sosiale aktiviteter i friminuttet, kommunikasjon, flytting, bæring av sekk og utstyr, av- og påkledning, måltid, toalettbesøk

- § 11-4 krever ikke sakkyndig vurdering. Enkeltvedtak i kommunen jf. forvaltningsloven § 17. Saken må være godt opplyst. Kan hente inn vurdering fra sakkyndig instans.

UTDANNINGS FORBUNDET

Individuell tilrettelegging

§11-5 Fysisk tilrettelegging og teknisk hjelpemiddel

- *Elevar har rett til dei tekniske hjelpemidla og den fysiske tilrettelegginga dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillandeutbytte av ho. Elevane har også rett til nødvendig opplæring i bruk av slikt utstyr.*
- Slik tilrettelegging kan for eksempel omfatte fysisk tilrettelegging av arbeidsplassen eller klasserommet, tekniske hjelpemiddel, inventar, teknisk utstyr og programvare, nødvendig opplæring for at eleven skal kunne bruke utstyret
- *Elevar som er blinde eller sterkt svaksynte, har rett til nødvendig opplæring i mobilitet, slik at dei kan komme seg til og frå skolen og ta seg fram på skolen og i heimemiljøet.*
- § 11-5 krever ikke sakkyndig vurdering. Enkeltvedtak i kommunen jf. forvaltningsloven § 17. Saken må være godt opplyst. Kan hente inn vurdering fra sakkyndig instans.

UTDANNINGS FORBUNDET

Saksgangen for tilrettelegging

Kommunen/ fylkeskommunen skal fatte vedtak eller hente inn en vurdering fra PPT

PPT skriver sakkyndig vurdering § 11-8

Kommunen/ fylkeskommunen skriver vedtak § 11-7

Skolen skriver individuell opplæringsplan (IOP) § 11-10

Skolen gjennomfører og evaluerer (årsrapport) § 11-11

Skolen følger med på elevene og vurderer om de har tilfredsstillende utbytte av opplæring

Tilpasset opplæring og intensiv opplæring

ANNINGS
RBUNDET

Individuelt tilrettelagt opplæring

(tidligere: spesialundervisning)

§11-6 Individuelt tilrettelagd opplæring

Elevar har rett til individuelt tilrettelagd opplæring dersom dei treng det for å få tilfredsstillandeutbytte av opplæringa.

- *I vurderinga av kva for opplæringstilbod som skal givast, skal det særleg leggjast vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Opplæringstilbodet skal utformast slik at det samla kan gi eleven tilfredsstillandeutbytte av opplæringa samanlikna med andre elevar og i tråd med dei opplæringsmåla som er realistiske for eleven.*

UTDANNINGS FORBUNDET

Sakkyndig vurdering før individuelt tilrettelagt opplæring

§11-7 Vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring og krav om sakkunnig vurdering

- *Før kommunen eller fylkeskommunen avgjer om ein elev har krav på individuelt tilrettelagd opplæring, skal dei hente inn ei sakkunnig vurdering frå den pedagogisk-psykologiske tenesta.*
- *Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal ta stilling til om eleven treng individuelt tilrettelagd opplæring. Dersom eleven også treng personleg assistanse eller fysisk tilrettelegging etter §§11-4 og 11-5, skal den sakkunnige vurderinga gi ei heilskapleg vurdering av kva for tilrettelegging eleven treng.*
- *Kommunen og fylkeskommunen kan berre fråvike den sakkunnige vurderinga dersom dei kjem til at eleven kan få tilfredsstillandeutbytte av opplæringa på ein annan måte. Ei slik avgjerd skal vere grunngitt i vedtaket. I vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan det gjerast unntak frå reglane om innhaldet i og organiseringa av opplæringa.*
- *Eleven eller foreldra må samtykkje før kommunen eller fylkeskommunen gjer ei sakkunnig vurdering, og før dei gjer vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring. Eit tilbod om individuelt tilrettelagd opplæring skal utarbeidast i samråd med eleven og foreldra, og det skal leggjast stor vekt på kva eleven og foreldra meiner.*

UTDANNINGS FORBUNDET

Sakkyndig vurdering for individuelt tilrettelagt opplæring

§11-8 Kva den sakkunnige vurderinga skal innehalde

I en sakkunnig vurdering skal den pedagogisk-psykologiske tenesta alltid greie ut om

a) Eleven sitt utbytte av opplæringa
b) Kvifor eleven eventuelt ikkje har, eller ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av opplæringa
c) Kva som er realistiske opplæringsmål for eleven
d) Kva tiltak som kan gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa
e) Kva kompetanse dei som skal gi opplæringa bør ha

UTDANNINGS FORBUNDET

Kompetansen til den som skal gi opplæringen

§11-9 Kompetansekrav for den som skal gi individuelt tilrettelagd opplæring

- *Den som skal gi individuelt tilrettelagd opplæring, må oppfylle kompetansekrava for å bli tilsett i lærarstilling, jf. §17-3, og krava om relevant kompetanse i faget det skal undervisast i, jf. §17-4.*
- *I vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan det gjerast unntak frå kompetansekrava i §17-3 dersom det vil gje eleven betre opplæring. Slike unntak kan berre gjerast dersom opplæringa skal givast av personar med ei universitets-eller høgskoleutdanning som gjer dei særleg eigna til å vareta behova til eleven. Slikt vedtak inneber også at kompetansekrava i §17-4 ikkje gjeld.*
- *I vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan det gjerast unntak frå kompetansekrava i §17-4 dersom ei konkret vurdering av eleven og den individuelt tilrettelagde opplæringa som skal bli gitt, tilseier det.*

§ 17-3 *Krav om kompetanse for å bli tilsett i lærarstilling*
Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at dei som blir tilsett i lærarstilling, har relevant lærarutdanning seinast når dei tar til i stillinga.

§ 17-4 *Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag*
Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at dei som er tilsett i lærarstilling, har relevant kompetanse i dei faga dei skal undervise i.

Opplæringen kan for eksempel bli gitt av en logoped, synspedagog, audiopedagog eller spesialpedagog uten lærerkompetanse.

§ 17-6 Bruk av anna personale i opplæringa enn dei som er tilsett i lærarstilling.
Berre dei som er tilsett i lærarstilling, kan ha fagleg ansvar for opplæringa.
Når anna personale hjelper til i opplæringa, skal kommunen og fylkeskommunen sørgje for at dei får nødvendig rettleiing av ein som er tilsett i lærarstilling.

UTDANNINGS FORBUNDET

Alternativ og supplerende kommunikasjon

§ 11-12 Alternativ og supplerande kommunikasjon

Elevar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og treng alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få bruke eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa. Det same gjeld for dei som har læretid i bedrift.

Elevar og lærekandidatar har også rett til den opplæringa dei treng for å kunne bruke alternativ og supplerande kommunikasjon. Denne opplæringa kan vere ein del av den individuelt tilrettelagde opplæringa etter § 11-6.

Bestemmelsen gir ikke en individuell rettighet, og må sees i sammenheng med §§ 11-1, 11-4, § 11-5 og § 11-6.

UTDANNINGS FORBUNDET

Pedagogisk-psykologisk tjeneste

11-13 Pedagogisk-psykologisk teneste

- *Kommunen og fylkeskommunen skal ha ei pedagogisk-psykologisk teneste.*
- *Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal samarbeide med og støtte skolane i det førebyggjande arbeidet for å gi eit inkluderande opplæringstilbod til elevar som kan ha behov for tilrettelegging av opplæringa. Tenesta skal*
  - *a) støtte og rettleie skolane i å greie ut behov for tilrettelegging av opplæringa og i å setje inn tiltak så tidleg som mogleg når det trengst*
  - *b) hjelpe til med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling slik at opplæringstilbodet blir så inkluderande og godt tilrettelagd som mogleg*
- *Der lova eller forskrift til lova krev sakkunnig vurdering, er det den pedagogisk-psykologiske tenesta som skal utarbeide vurderinga.*
- *Departementet kan gi forskrift om i kva andre tilfelle den pedagogisk-psykologiske tenesta skal utarbeide sakkunnige vurderingar.*

UTDANNINGS FORBUNDET

Særskilde språkrettar i grunnskoleopplæring

§§ 3-4 og 6-3 Opplæring i og på norsk teiknspråk i grunnskolen

- *Elevar med høyrselshemming har rett til opplæring i og på norsk teiknspråk. Foreldra til elevane vel om dei skal ha opplæring i og på norsk teiknspråk.*
- *Elevar på 8. til 10. trinn vel sjølve om dei skal ha slik opplæring.*
- *Dersom skolen ikkje har lærarar som kan gi opplæring i norsk teiknspråk, kan opplæringa givast på ein annan skole. Kommunen kan fastsetje kva skole opplæringa på norsk teiknspråk skal givast på. Kommunen skal tilby ein del av opplæringa i eit teiknspråkleg miljø dersom det er nødvendig for at opplæringa i teiknspråk skal vere pedagogisk forsvarleg.*
- Utvidede rettigheter i videregående opplæring
- Vedtak om tegnspråkopplæring krever ikke sakkyndig vurdering. Enkeltvedtak i kommunen/fylkeskommunen jf. forvaltningsloven § 17. Saken må være godt opplyst. Kan hente inn vurdering fra sakkyndig instans.

UTDANNINGS FORBUNDET

Særskilde språkrettar i grunnskoleopplæring

§§ 3-5 og 6-4 Opplæring i punktskrift i grunnskolen

- *Elevar som er blinde eller sterkt svaksynte, har rett til nødvendig opplæring i punktskrift.*
- Vedtak om opplæring i punktskrift krever ikke sakkyndig vurdering. Enkeltvedtak i kommune/ fylkeskommunen jf. forvaltningsloven § 17. Saken må være godt opplyst. Kan hente inn vurdering fra sakkyndig instans.

Forskrift § 12-2 *Krav for å bli tilsett i lærarstilling på 1. til 4. trinn*

- *Kommunen skal sørgje for at dei som skal tilsetjast i lærarstilling på 1. til 4. trinn, oppfyller eitt av desse krava:*
- *a. Dei har grunnskolelærarutdanning for 1. til 7. trinn.*
- *b. Dei har barnehagelærarutdanning og minst 60 studiepoeng vidareutdanning retta mot undervisning på 1. til 4. trinn.*
- *c. Dei har faglærarutdanning i praktiske og estetiske fag, eller tilsvarande fagleg kompetanse. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å undervise i fag der dei har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.*
- *d. Dei har treårig lærarutdanning for tospråklege lærarar. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å undervise i fag der dei har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.*
- *e. Dei har barnehagelærarutdanning med spesialpedagogisk utdanning tilsvarande minst 60 studiepoeng. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å gi individuelt tilrettelagd opplæring eller dersom det er ønskjeleg ut frå behova til elevane.*

UTDANNINGS FORBUNDET

Forskrift § 12-3 *Krav for å bli tilsett i lærarstilling på 5. til 7. trinn*

- *Kommunen skal sørgje for at dei som skal tilsetjast i lærarstilling på 5. til 7. trinn, oppfyller eitt av desse krava:*
- *a. Dei har grunnskolelærarutdanning for 1. til 7. trinn eller for 5. til 10. trinn.*
- *b. Dei har universitets- eller høgskoleutdanning som samla utgjer minst 240 studiepoeng, inklusive pedagogisk utdanning etter § 12-1. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å undervise i fag der dei har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.*
- *c. Dei har yrkesfaglærarutdanning. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å undervise i fag der dei har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.*
- *d. Dei har faglærarutdanning. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å undervise i fag der dei har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.*
- *e. Dei har treårig lærarutdanning for tospråklege lærarar. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å undervise i fag der dei har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.*
- *f. Dei har barnehagelærarutdanning med spesialpedagogisk utdanning tilsvarande minst 60 studiepoeng. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å gi individuelt tilrettelagd opplæring eller dersom det er ønskjeleg ut frå behova til elevane.*

UTDANNINGS FORBUNDET

Forskrift § 12-4 *Krav om relevant kompetanse i undervisningsfaga for 1. til 7. trinn*

- *Kommunen skal sørgje for at dei som er tilsette i lærarstilling, og som skal undervise i norsk, samisk, norsk teiknspråk, matematikk eller engelsk på 1. til 7. trinn, har minst 30 studiepoeng som er relevante for faget.*

UTDANNINGS FORBUNDET

Forskrift § 12-5 *Krav for å bli tilsett i lærarstilling på 8. til 10. trinn*

- *Kommunen skal sørgje for at dei som skal tilsetjast i lærarstilling på 8. til 10. trinn, oppfyller eitt av desse krava:*
- *a. Dei har grunnskolelærarutdanning for 5. til 10. trinn.*
- *b. Dei har universitets- eller høgskoleutdanning som samla utgjer minst 240 studiepoeng, inklusive pedagogisk utdanning etter § 12-1. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å undervise i fag der dei har minst 30 studiepoeng relevant utdanning, og minst 60 studiepoeng relevant utdanning dersom tilsetjinga gjeld norsk, matematikk eller engelsk.*
- *c. Dei har faglærarutdanning. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å undervise i fag der dei har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.*
- *d. Dei har yrkesfaglærarutdanning. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å undervise i fag der dei har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.*
- *e. Dei har treårig lærarutdanning for tospråklege lærarar. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å undervise i fag der dei har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.*
- *f. Dei har barnehagelærarutdanning med spesialpedagogisk utdanning tilsvarande minst 60 studiepoeng. Dei som har slik utdanning, kan tilsetjast for å gi individuelt*

UTDANNINGS FORBUNDET

Forskrift § 12-6 Krav om relevant kompetanse i undervisningsfaga for 8. til 10. trinn

- *Kommunen skal sørgje for at dei som er tilsette i lærarstilling, og som skal undervise i norsk, samisk, norsk teiknspråk, matematikk eller engelsk på 8. til 10. trinn, har minst 60 studiepoeng som er relevante for faget.*
- *Kommunen skal også sørgje for at dei som er tilsette i lærarstilling, og som skal undervise i andre fag på 8. til 10. trinn, har minst 30 studiepoeng som er relevante for faga. Kravet gjeld ikkje for valfaga, utdanningsval og arbeidslivsfag*

UTDANNINGS FORBUNDET

Forskrift § 12-13 *Tidlegare godkjend lærarutdanning og overgangsordningar*

- *Dei som har lærarutdanning som kvalifiserte for tilsetjing etter tidlegare reglar, vil framleis oppfylle krava for å kunne bli tilsette i lærarstilling.*
- *Dei som har fullført allmennlærarutdanning våren 2014 eller seinare, kan tilsetjast på same måte som dei som har fullført allmennlærarutdanning før 2014.*
- *Ein førskolelærar som starta utdanninga si hausten 2007 eller tidlegare, kan tilsetjast på 1. trinn i grunnskolen utan å ha den vidareutdanninga som krevst etter § 12-2 første ledd.*

UTDANNINGS FORBUNDET

Vedtak 707

- Stortinget ber regjeringen vurdere omfanget av midlertidig ansettelse av lærere innen sommeren 2027, og eventuelt komme tilbake til Stortinget med et skjerpet lovkrav om at skoleeiere alltid vurderer ansettelse på vilkår før annen midlertidig ansettelse, når det ikke er kvalifiserte lærere som søker ledig undervisningsstilling

UTDANNINGS FORBUNDET

Kva bør tillitsvalde i Utdanningsforbundet vere særleg merksame på?

Opplæringslova er ei lov som primært regulerer rettane til elevane og pliktene til kommunen og fylkeskommunen. Ei vanleg formulering i lova er at *Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for …*

Tillitsvalde bør følgje med på at desse rettane og pliktene vert oppfølgde, særleg der dei har klare konsekvensar for lærarar og leiarar i skulen.
Nokre døme:

- Gratisprinsippet, §§ 2-5 og 5-8
- Gode overgangar grunnskule – vidaregåande opplæring, § 9-5
- Opplæringstilbod for elevar med manglande faglege eller språklege føresetnader, § 9-6
- Eleven sitt beste og retten til medverknad, §§ 10-1 og 10-2
- Oppfølging av elevar med fråvær, og arbeid utanom skuletida (lekser), § 10-6
- Kompetansekrav for å gje individuelt tilrettelagd opplæring, § 11-9
- Praktiseringa av nytt kapittel 12 (tidlegare kapittel 9 A)
- Fjernundervisning, § 14-4
- Skriveprogram skal vere tilgjengelege både på bokmål og nynorsk, § 15-4

UTDANNINGS FORBUNDET